

MICHIEL
LÖFFLER
DE RECHTER
EN MARIA

ROMAN

M
marmor

Michiel Löffler

DE RECHTER EN MARIA

1

Het is een hoge ruimte. Grote deuren, langgerekte ramen en een kale houten vloer.

Hij voelt zich klein.

Langs de muren staan beambten in uniform. Verder wat tafels, keurig gerangschikt in twee rijen van vier. Alle tafels zijn gelijk, overal twee stoelen, aan beide zijden van de tafel één. Het oppervlak van de tafels is glad en weerkaatst het licht van de tl-lampen.

Ze zit rechtop, de handen rustend op het tafelblad. Haar haren zijn kort geknipt, bijna weggeschoren. Het staat haar goed. Ze wordt er jonger van, en een beetje speels, rebels. Alsof ze dat nodig heeft. Haar ogen zijn gericht op de deur. Ze kijkt hem aan als hij de zaal in stapt. Even denkt hij een glimlach te zien, of een vorm van blijdschap, een blik van vertrouwen. Dan trekt de blik zich in zichzelf terug, dooft uit en wordt mat.

Hij kent de voorschriften. Ze mogen elkaar niet aanraken, mogen niets aan elkaar geven. Ze moeten duidelijk met elkaar spreken, zonder te fluisteren en zonder geheime tekens.

Hij gaat zitten. Ook hij legt zijn handen op tafel, de handpalmen open naar boven. Hij kijkt naar haar en zij naar hem. Van dichtbij ziet hij de lijntjes bij haar ogen, de eerste aanzetten van kraaienpootjes, en een hardere lijn bij haar neus. Boven haar lip groeit dons. De bruine ogen zijn leeg.

Nu even zijn hand langs haar wang halen, de donzige huid voelen, of heel even over haar hoofd strijken. Haar omhelzen. Zij met haar armen om zijn middel, hij met een arm op haar rug en een hand op haar achterhoofd, haar gezicht tegen zijn schouder en zijn neus in haar haren, snuivend. En hij zou haar ruiken, een geur, onbeschrijfbaar, onherinnerbaar: je ruikt iets, je herkent het ogenblikkelijk, maar vervolgens is het weg, het is niet gelukt het op te slaan. Ruik je de geur opnieuw, dan komen herinneringen omhoog, opent zich een kluis vol verstofte indrukken waarvan de geur de sleutel was.

Hij ziet de grote zwarte pupillen, het enigszins gelige oogwit, de donkerbruine irissen. En hij ziet dat ze hem niet ziet, ze kijkt langs hem heen, of door hem heen, alsof hij niet bestaat.

Hij fluistert haar naam, aarzelend, en meteen ziet hij de ogen oplichten, het gezicht wordt levendig. De irissen lijken nu bijna zwart, even zwart als de pupillen, ze vonken in het wit. Haar schouders gaan een beetje achteruit, de borsten wat vooruit, de kin omhoog, en ineens is daar de vrouw zoals hij haar kent. Iemand die de ruimte vult met haar aanwezigheid.

Onmiddellijk vloeit de helderheid weg en zit er weer een jong meisje, angstig en verlegen, een gesloten blik.

Ze zit op de stoel, haar handen op tafel, haar blik op de muur gericht.

Hij wil zoveel vragen, hij wil zoveel weten.

's Nachts ligt hij te woelen in zijn bed. Hij slaapt even, schrikt dan wakker, weet eerst niet wat er is en waar hij is, maar ontdekt dan de wereld opnieuw; de twijfel en ook de pijn. Hij draait zijn kussen om, draait zichzelf om. Hij staat op om wat te drinken, en als hij weer ligt – op zijn rug, op zijn zij, zijn ogen wijd open, stijf toe – dan laat hij alle scènes en alle ontmoetingen langstrekken; ieder detail, ieder vlekje op haar huid, ieder woord. Van zweetaanval tot rilling, van kloppend hart tot ademloos, alles, maar geen rust, geen zekerheid.

Vier handen op een tafel.

Hij zou bij haar naar binnen willen stappen, door haar ogen willen zien.

Kunnen mededogen en liefde elkaar verdragen of sluiten die elkaar uit?

Twee vragen branden het meest. Hij wil weten wat ze denkt. Over schuld. Over hem. De ene vraag sluit de andere uit, maakt de andere vraag kapot. De andere maakt de ene overbodig.

Ze kijkt hem aan, nu echt, en het lijkt of ze bij hem naar binnen schiet, alsof ze hem leest als een open boek, alsof niets voor haar verborgen blijft. Haar gezicht trekt een beetje samen, er hangt een waas van droefheid – of is het kwaadheid? – over. Hij wil haar aanraken, troosten, voelen.

Maar de tafel is te breed.

2

Maria is veertien als de rechter haar voor het eerst ziet.

Verlegen en kwetsbaar staat ze naast haar moeder. Haar schouders hangen iets, de een wat lager dan de ander. Ze kijkt naar de grond.

Haar moeder is goed gekleed, een zwarte rok, een lichte trui. Ze heeft kettingen om haar nek en gouden oorbellen in haar oren.

Als Maria haar hoofd heft verandert ze op slag. Ineens staat er een sterke jonge vrouw, die de rechter onbevangen en brutaal aankijkt. In één ogenblik is ze gegroeid van kind tot volwassene, terwijl haar moeder krimpt. De rechter schrikt van Maria's blik. Haast zwart lijken de donkerbruine ogen, zwart vuur.

Zijn ogen haken in de hare. Het begint op een wedstrijd te lijken: wie houdt dit het langste vol? De rechter gaat de strijd niet aan, hij weet dat hij verliezen zou. Hij wendt zijn blik naar de moeder, geeft haar een kort knikje, precies zoals hij dat zo graag doet, iets tussen een groet en een schouderklop. Hij ziet dat het bij de moeder overkomt. Ze groet terug alsof ze elkaar al lang kennen.

3

‘Waarom ga jij niet naar school?’

Alida zat onder een boom, niet ver van het station. Haar benen bungelden in de lucht. Haar moeder was er niet. Ze was in de kas. Zoals altijd.

Toen het kleine meisje kwam aangelopen – donkere haren, een klein rokje, een grote pop in haar hand – wilde Alida wegduiken, terugvluchten naar de wagon waarin ze woonde. Eigenlijk moest ze binnenblijven. Eigenlijk wilde moeder niet dat ze zomaar wat rondhing, hoewel ze niet precies begreep wat dat was, rondhangen.

‘Als je iemand ziet, ga je snel naar binnen.’ Dat had moeder gezegd.

Maar kleine meisjes hoorden daar vast niet bij. Daar mocht je vast wel wat mee praten.

‘School?’ vroeg Alida.

‘School’, zei Maria.

Daarmee leek het gesprek voltooid. Maar Alida wilde meer en ze vroeg hoe het meisje heette.

‘Maria,’ zei Maria, ‘en jij?’

Die ene herinnering. Die heeft Alida nog. Misschien was ze vier, misschien wel vijf of zes. Ze ziet Maria niet duidelijk voor zich. Wel het jurkje en de pop, maar niet Maria zelf. Als ze probeert het gezicht te onderscheiden verandert het, er flitsen gezichten van Maria langs van toen ze tien was, twaalf, zestien. Maar geen beeld blijft lang genoeg om vast te houden, op niet één zijn duidelijk details te zien. Soms komt er zelfs niets, dan is ieder gezicht uit haar geheugen verdwenen. Met een gevoel van schaamte pakt ze dan de ene foto die haar nog rest, een foto waarop Maria staat, lachend, in de tuin. Maria bruingebrand, stralend, met springende zwarte krullen. Maria tussen de manshoge groene bonen, zwaaiend, de tanden wit. Op de achtergrond een huisje, tafels, theeservies.

School.

De wijde wereld.

Ze herinnert zich nog het gevoel van toen, het gevoel opgesloten te zijn, de jaloezie: Maria met haar pop, verdwijnend achter het station. En later Maria die ging studeren, die naar de bergen ging.

En Alida die achterbleef, tussen de planten, bijtend op haar lip.

De vingers werken zelfstandig. Onkruid wieden, oogsten, het hoofd leeg, vrij.

Jaren van oefening.

Ze koestert bloemen met haar hand, prevelt soms zachtjes iets tegen een plant.

De veiligheid van de tuin, niemand die staart naar haar gekroesde haar. Geuren van aarde en groei. Verder niets.

Maria was anders. Bij Maria was alles anders. Ook op

haar bleven de blikken rusten, ook haar keken de mensen starend aan, maar waar dat bij Alida leidde tot een angstig wegduiken, tot een gevoel onzichtbaar te willen zijn, deed het Maria groeien. Ze rechtte haar rug, strekte haar kin, en haar schoonheid nam toe als een bloem die opbloeit op het moment dat je ernaar kijkt.

Maria is ver weg.

Gehurkt zit Alida in de tuin, ze voelt de regen vallen.

Eerst waren er wolken die zwart boven de einder hingen. Langzaam zijn ze naderbij gerold, gehuld in stilte. De zon kleurde het zand oranjerood, zette het in brand, maar nu is het donker, midden overdag. Druppels spatten uiteen op de bladeren van de gierst. Ze hoort ze vallen, hoort ze neerkomen op het loof. Ze kijkt naar de wolken, die nu als een tsunami aan komen stormen. Ze voelt paniek, een rusteloosheid die geen uitweg vindt. De wereld lijkt in elkaar te storten. Er is een ramp op komst, maar het enige wat ze kan doen is zitten en ernaar kijken.

Vele jaren terug, een dag in april. Dezelfde paniek, dezelfde rusteloosheid.

Ook toen zat ze onder de boom bij het station. Haar benen kwamen bijna bij de grond. De boom was gegroeid en zij ook. Ze droeg een lange rok en vlechten in het haar. De zon scheen. Er was niemand te zien.

Op dat moment moest Maria voor de rechter verschijnen, op dat moment werd ze ondervraagd. Alida keek naar de hoek van het station en wachtte. Waarop wist ze niet. Ze was nerveus en bang. Iets of iemand zou verschijnen. Er was iets wat te gebeuren stond. Nog steeds was er niemand te zien. Nog steeds was het overal stil.

Alida schommelde met haar benen. Ze klemde haar handen om de zitting van de bank. Ze wist niet wat er komen ging. Ze wist niet wat de toekomst brengen zou. Of er wel een toekomst was.

Ze sloot haar ogen. Telde tot tien. Opende ze dan weer. Niets. Niemand.

Maria had haar gerustgesteld. Lachend. Er was niets aan de hand, ze konden Maria niets doen, ze konden Alida niets doen.

Zwaaiend was ze achter het station verdwenen, op weg naar de rechtbank.

Alida zat en wachtte. In de verte luidde een klok. Een trein denderde voorbij. Wolken dreven langs de zon. Een vogel vloog over.

Alida wachtte.

‘Maria’, fluistert Alida. ‘Waar ben je?’

De druppels vallen langzaam. De hemel lijkt nog donkerder dan net, er is geen zuchtje wind. Iets verderop ligt het dorp. Ze ziet vrouwen heen en weer lopen. Onder de centrale boom zit de raad van negen op de grond.

Alida heeft het gevoel dat iedereen naar haar kijkt. Alsof er iets van haar verwacht wordt. Of misschien juist wel niet. Ze weet het niet. Ze weet alleen dat de lucht geladen is. Dat één vonk alles in lichterlaaie zal zetten.

De negen oude mannen tikken met hun stokken op de grond.

Langzaam vermengt het getik zich met dat van de regen.

4

De rechter kijkt Maria aan. Zij kijkt terug. Geen aarzeling. Ze wendt haar blik niet af. Eerder nieuwsgierigheid.

‘Je weet toch dat diefstal verboden is?’ zegt hij.

Ze zwijgt. Haar wenkbrauwen bewegen. De schouders trekken op.

Hij blijft haar aankijken, maar er gebeurt niets.

Vanuit zijn tenen trekt een golf van boosheid via zijn buik naar zijn hoofd. Even. Hij wil haar schouders pakken, haar door elkaar schudden, haar dwingen antwoord te geven. Even. Hij haalt diep adem. Zijn rust keert terug, zoals altijd. Hij is te verstandig om zich zo te laten gaan.

‘Heb je me gehoord?’ zegt hij uiteindelijk.

Weer een beweging van haar wenkbrauwen, haar schouders. Haast onzichtbaar.

Ze wendt haar blik af en antwoordt.

‘Er is zoveel verboden’, zegt ze.

Hij zucht en ontspant. Nu pas merkt hij de gespannenheid van zijn spieren. Maar hij heeft haar waar hij haar hebben wilde.

‘Vind je dat diefstal niet verboden zou moeten zijn?’ vraagt hij vriendelijk.

Ze kijkt hem weer aan. De nieuwsgierigheid is terug. Haar wenkbrauwen gaan omhoog. Ze bloost.

De rechter vraagt zich af waarom, snapt het dan opeens.
'Je vindt echt dat diefstal niet verboden zou moeten zijn, is het niet?'

Haar wangen zijn nu rood. Ze zwijgt.

Hij bladert door het dossier. Er staat haast niets in. Betrapt in een winkel, terwijl een ander groepje in de chaos ontkomen is. Wat kleren onder de hare, een weggeproppte spijkerbroek, een bikini. Ze heeft steeds gezwegen, niet verteld wie er nog meer bij waren, niet gezegd wat ze met de spullen had willen doen. Volgens haar moeder kwam ze niets tekort, had ze alles wat haar hart begeert.

'En als jouw spullen gestolen zouden worden? Vind je dat dan niet erg?'

Ze kijkt hem strak aan, haar pupillen worden klein. Dan ontspant ze en verplaatst haar gewicht op het andere been. Een glimlach zweeft over haar mond.

'Nee', zegt ze zachtjes. Ze kijkt achterom, naar haar moeder.

De rechter zucht en doet het dossier weer dicht.

'Je snapt', zegt hij, 'dat ik je moet bestraffen.'

Geen reactie.

'Als je nou eens een beetje mee zou werken. Zeggen dat je het nooit meer doet. Vertellen met wie je was.'

Afwachtend leunt hij achterover.

Een winkeldiefstalletje. Voor de derde keer betrapt. Volgens de kinderbescherming geen probleemgezin, geen duidelijke armoede. Afwezigheid van de vader? Omgang met verkeerde kinderen? Van achter het spoor?

Buiten roept de koekoek. Hij hoort die voor het eerst dit jaar. Op een memo krabbelt hij de datum en het uur. Dan wordt hij zich bewust van de stilte. Iedereen kijkt hem aan, behalve Maria.

Maria kijkt over zijn schouder heen naar buiten. Hij draait zijn hoofd om. Een groepje zwaluwen vliegt voorbij. 'Gierzwaluw' schrijft hij op de memo erbij.

Hij houdt van de stilte. Een gespannen draad die ieder moment kan breken. Een spiegeland wateroppervlak. Een strakblauwe lucht.

Hij zal haar moeten veroordelen. De winkeldiefstallen lopen de klauwen uit. De middenstand klaagt steen en been. Groepen kinderen van achter het spoor, soms volwassenen. Meestal te snel, of te slim, of te goed. Een nest van criminaliteit.

Hij zal moeten straffen. Maar hij heeft eigenlijk geen zin.

Nu kijkt ook Maria hem aan. Hij is het middelpunt.

Nog één keer probeert hij het. Vraagt of er ook kinderen van achter het spoor bij waren. Of ze contacten met ze heeft.

Ze kijkt hem alleen maar aan.

Hij zou eindeloos lang kunnen blijven kijken. Schel roepend vliegen de gierzwaluwen nogmaals voorbij. In de verte roept de koekoek weer. De hemel is strakblauw. De zaal stil. Zweetdruppels parelen op zijn voorhoofd. Onder zijn oksels wordt het nat. Met grote moeite tilt hij de hamer op en slaat.